

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๗๒-๑๗๓/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณีร้องเรียนว่า นักเรียน ██████████ ถูกบังคับให้เชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล ██████████

คำร้องที่	██████████	ที่ ๑	ผู้ร้อง
		ที่ ๒	
๑๕๐/๒๕๖๖	██████████	ที่ ๑	ผู้ถูกร้อง
		ที่ ๒	
		ที่ ๓	
		ที่ ๔	
คำร้องที่	██████████	ที่ ๑	ผู้ร้อง
		ที่ ๒	
		ที่ ๓	
		ที่ ๔	
๑๕๑/๒๕๖๖	██████████	ผู้ถูกร้อง	

คำร้องทั้งสองนี้เป็นเรื่องสิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีผู้ถูกร้องเดียวกันและเป็นประเด็นร้องเรียนเดียวกัน จึงให้พิจารณารวมกัน โดยให้เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๑๕๐/๒๕๖๖ ว่า ผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ตามลำดับ เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๑๕๑/๒๕๖๖ ว่า ผู้ร้องที่ ๓ เรียก ██████████ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ เรียก ██████████ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ เรียก ██████████ ผู้ถูกร้องที่ ๓ และเรียก ██████████ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๔

/๑. ความเป็นมา...

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒^๑ ร้องเรียนด้วยตนเอง ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๕๐/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสี่หรือที่เรียกว่าโรงเรียน ██████████ บังคับให้นักเรียนเข้าร่วมงานฟุตบอล ██████████ ซึ่งจัดขึ้นที่ ██████████ โดยนักเรียนถูกบังคับให้ซ้อมเชียร์และแปรอักษรก่อนวันจัดงาน ทำให้เสียเวลาที่จะได้ศึกษาในหลายชั่วโมงเรียน ทั้งยังปรับชั่วโมงกิจกรรมชุมนุมเพื่อฝึกซ้อมเชียร์และแปรอักษร ส่งผลกระทบต่อการพิจารณาและประเมินผลการศึกษาในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หากนักเรียนคนใดไม่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว จะได้รับการประเมิน “ไม่ผ่าน” และจะต้องเข้ารับการซ่อมกิจกรรมตามจำนวนชั่วโมงที่ขาดไป

ทั้งนี้ ในวันงานฟุตบอล ██████████ นักเรียนจะต้องนั่งแปรอักษรบนอัฒจันทร์ที่แออัดท่ามกลางสภาพอากาศที่ร้อนจัดติดต่อกันเกินกว่า ๘ ชั่วโมง และไม่สามารถลุกจากที่นั่งหรือไปเข้าห้องน้ำได้ นักเรียนบางส่วนจึงต้องปัสสาวะใส่ขวดน้ำหรืออุจจาระใส่กล่องอาหารที่ทานแล้ว ทั้งยังมีการต่อเติมพื้นที่บนอัฒจันทร์บริเวณประตูทางขึ้นเพื่อเพิ่มจำนวนที่นั่ง ทำให้เข้าออกลำบากและต้องป็นราวบันไดข้ามไป เนื่องจากราวจับสูงเกินกว่าจะเดินก้าวข้ามไปได้ อาจเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย โดยเฉพาะหากเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วย อุบัติเหตุ ฯลฯ และในวันสุดท้ายของการจัดงานนักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่เช้าจนถึงช่วงค่ำ อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียนที่ต้องเดินทางกลับบ้านตามลำพัง

นอกจากนี้ นักเรียนซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ร้องทั้งสองเห็นว่า การกระทำข้างต้นของโรงเรียน ██████████ ละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็ก โดยเฉพาะสิทธิทางการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงขอให้ตรวจสอบ

๑.๒ ผู้ร้องที่ ๓^๒ ร้องเรียนผ่านเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๕๑/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ว่า การจัดงานฟุตบอล ██████████ โดยผู้ถูกร้องทั้งสี่ ห้ามมิให้นักเรียนที่ขึ้นแปรอักษรไปเข้าห้องน้ำ และต้องนั่งกลางแจ้งเป็นเวลากว่า ๑๐ ชั่วโมง อีกทั้งบังคับให้ไปเชียร์กีฬาในวันหยุด ผู้ร้องที่ ๓ เห็นว่า การกระทำดังกล่าวของโรงเรียน ██████████ ละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็ก จึงขอให้ตรวจสอบ

/๒. การตรวจสอบ...

^๑ ผู้ร้องที่ ๑ เป็น ██████████ ส่วนผู้ร้องที่ ๒ เป็น ██████████

^๒ โรงเรียน ██████████

^๓ พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดต่อผู้ร้องที่ ๓ ได้ จึงไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร้อง

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๑.๑ สูจิบัตรการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
[REDACTED] จัดทำโดย [REDACTED] (เจ้าภาพจัดการแข่งขัน)
- ๒.๑.๒ หนังสือ [REDACTED] ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๒๐/๔๘ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๓ หนังสือ [REDACTED] ที่ [REDACTED] ๖๒๗/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๔ หนังสือ [REDACTED] ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๕ หนังสือ [REDACTED] ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๐๓/๕๓๑ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒.๑.๖ สรุปผลการรับฟังความเห็นจากผู้ถูกร้องทั้งสี่ บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๑) การรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของ [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๗ ณ [REDACTED]
  - ๒) การรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของโรงเรียน [REDACTED] เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗ ณ [REDACTED]
  - ๓) การประชุมรับฟังความเห็นจากผู้ถูกร้องทั้งสี่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^๔ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
  - ๔) การรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของโรงเรียน [REDACTED] เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗ ณ [REDACTED]

/๕) การรับฟัง...

^๔ ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา [REDACTED]

๕) การรับฟังความเห็นจากเจ้าหน้าที่กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๗ ณ สนาม ██████████ สนาม ██████████

๖) การรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการ ฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของโรงเรียน ██████████ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ณ ██████████

๒.๑.๗ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒.๑.๘ แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จัดทำโดย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

● ผู้ร้องที่ ๑ ได้ให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการจัดกิจกรรม การแข่งขันฟุตบอล ██████████ และแนวทางหรือวิธีการจัดกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียนรัฐบาลและ เอกชน สรุปได้ดังนี้

๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๔ เข้าร่วมกิจกรรม เชียร์และแปรอักษรพร้อมกันที่สนามฟุตบอลของโรงเรียน เวลา ๐๖.๐๐ น. โดยมีครูประจำชั้นและ พี่เลี้ยงดำเนินการตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน และนำนักเรียนเดินแถวไปร่วมกิจกรรม ณ สนาม ██████████ และกิจกรรมเสร็จสิ้น ประมาณ ๑๙.๐๐ น.

๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ กำหนดให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ทุกคน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร เพื่อใช้ในการประเมินกิจกรรมชุมนุม โดยให้แจ้งแนวปฏิบัติ และปฏิทินกิจกรรมไปยังคณะครูและบุคลากรในโรงเรียน พร้อมทั้งให้ครูประจำชั้นเน้นย้ำและชี้แจง นักเรียนตามปฏิทินที่โรงเรียนกำหนด หากนักเรียนขาดกิจกรรมจะต้องทำกิจกรรมอื่นชดเชย มิฉะนั้น จะได้รับผลการประเมิน “ไม่ผ่าน”

๓) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานชี้แจงว่า การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยการจัดกิจกรรมชุมนุม ชมรม ต้องเป็นกิจกรรมที่จัดตามความสนใจของผู้เรียน จัดได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา และทั้งในและ นอกเวลาเรียน รวมทั้งต้องเป็นกิจกรรมที่จัดเสริมหลักสูตรของสถานศึกษาในด้านความรู้และทักษะ ปฏิบัติของผู้เรียน

๔) สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนชี้แจงว่า สำหรับ โรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทสามัญศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓ ลักษณะ ได้แก่ (๑) กิจกรรมแนะแนว (๒) กิจกรรมนักเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด

ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชุมนุม/ชมรม เป็นต้น และ (๓) กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์

- ผู้ร้องที่ ๒ และที่ ๓ ไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากความเป็นมาในข้อ ๑

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

- ผู้ถูกร้องที่ ๑ [REDACTED] มีหนังสือชี้แจงซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริง จากการรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของ ผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

๑.๑) เป็นการแข่งขันฟุตบอลประเพณีระดับมัธยมศึกษาระหว่างโรงเรียน [REDACTED] ผู้ถูกร้องทั้งสอง เริ่มจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี [REDACTED] และจัดต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี จนเมื่อปี [REDACTED] ปรับเป็นจัดทุก ๒ ปี โดยจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของนักเรียน ครู และศิษย์เก่าของโรงเรียน [REDACTED]

๑.๒) กิจกรรมประกอบการแข่งขันอย่างหนึ่งคือ การแปรอักษรในพิธีเปิด และพิธีปิดของการแข่งขัน ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงมอบหมายให้ชุมนุมเชียร์และแปรอักษรเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีนักเรียนที่เป็นประธานชุมนุมและสมาชิกชุมนุมเป็นผู้ดำเนินการหลัก และมีครูที่ปรึกษาชุมนุม ร่วมกับศิษย์เก่าดูแลให้คำแนะนำ เพื่อมุ่งเสริมสร้างทักษะการทำงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่ นักเรียน อีกทั้งนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจะได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ แสดงออกถึงความรักต่อสถาบัน และให้กำลังใจนักกีฬา

๒) การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นเวลาเรียนในชั่วโมงกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

๒.๑) วิชากิจกรรมชุมนุมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งหมาย ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ เพื่อเติมเต็มศักยภาพของ ผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดกิจกรรมชุมนุมตามเจตนารมณ์และจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ร่วมกับการจัดการ แข่งขันฟุตบอล [REDACTED] โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็น ชุมนุมตามความสนใจของนักเรียน อาทิ ชุมนุมวงโยธวาทิต ชุมนุม DEB Media (การถ่ายภาพและ การผลิตสื่อ) ชุมนุมกีฬาฟุตบอล ชุมนุมลูกเสือกองร้อยพิเศษ ชุมนุมเครื่องเสียง และคณะกรรมการ บริหารนักเรียน รวมทั้งชุมนุมเชียร์และแปรอักษร ซึ่งเป็นชุมนุมขนาดใหญ่ และเป็นกำลังสำคัญในการจัด กิจกรรมเชียร์และแปรอักษรของโรงเรียน

๒.๒) นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับผลการประเมิน “ผ่าน” ในรายวิชา กิจกรรมชุมนุมตามเงื่อนไขการประเมินผลการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยนักเรียนสามารถเลือกชุมนุมได้ตามความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ สำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร ผู้ถูกร้องที่ ๑ จะนับเวลาการร่วมกิจกรรมของนักเรียนเป็นเวลาเรียนในวิชาดังกล่าว และประเมินผลการศึกษา “ผ่าน” ให้แก่นักเรียน ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องทุกปีที่มีการจัดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] โดยเป็นที่รับทราบร่วมกันของนักเรียนทุกระดับชั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากร รวมถึงภาคีเครือข่ายของโรงเรียน อาทิ สมาคมนักเรียนเก่า [REDACTED] สมาคมผู้ปกครองและครู [REDACTED] และเครือข่ายผู้ปกครอง [REDACTED] หากนักเรียนคนใดไม่ประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร สามารถแจ้งครูที่ปรึกษา และเข้าร่วมชุมนุมอื่น ๆ โดยจะไม่มีภาคทัณฑ์หรือลงโทษ และจะได้รับการประเมินผลการศึกษาในวิชากิจกรรมชุมนุมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน

๒.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้กำหนดตารางเวลาซ้อมเชียร์และแปรอักษรให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๔ ตามความเหมาะสม โดยซ้อมทั้งในห้องประชุมและบริเวณสนามฟุตบอล

๒.๔) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้เปลี่ยนวันเปิดภาคเรียนจากเดิมวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ มาเป็นวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ เพื่อขจัดระยะเวลาที่ใช้สำหรับการซ้อมเชียร์และแปรอักษร

๓) มาตรการด้านความปลอดภัย หรือมาตรการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

๓.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ และโรงเรียน [REDACTED] ได้บริหารจัดการด้านความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสนาม เพื่อดูแลนักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร ทั้งการจัดเตรียมความพร้อม อาหาร น้ำ ขนม สิ่งของจำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวก มอบหมายให้ครูและบุคลากรทำหน้าที่ดูแลนักเรียน การมีนักเรียนที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงประจำแถว ช่วยดูแลบนอัฒจันทร์ การมีช่องทางติดต่อสื่อสารกับนักเรียน และการจัดนักเรียนกลุ่มสำรองสำหรับผลัดเปลี่ยนหรือทดแทนในกรณีต่าง ๆ รวมถึงการจัดให้มีบุคลากรฝ่ายพยาบาลและจัดสถานที่ดูแลนักเรียนที่มีอาการเจ็บป่วยบริเวณใต้อัฒจันทร์

๓.๒) กรณีที่ต้องต่อเติมพื้นที่บนอัฒจันทร์บริเวณประตูทางขึ้นเพื่อเพิ่มที่นั่ง ซึ่งอาจเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายหากเกิดเหตุฉุกเฉินนั้น คณะกรรมการจัดกิจกรรมของผู้ถูกร้องทั้งสี่ได้กำหนดให้มีพื้นที่ว่างระหว่างที่นั่งของแต่ละโรงเรียน และมีทางขึ้น-ลงบริเวณสนามจัดการแข่งขัน สำหรับการเคลื่อนย้ายนักเรียนได้ทันทีหากเกิดเหตุฉุกเฉิน

๓.๓) คณะกรรมการจัดกิจกรรมข้างต้นยังได้กำหนดมาตรการร่วมกันในการดูแลนักเรียน [REDACTED] และมาตรการดูแลความปลอดภัยที่รัดกุม โดยมีคณะทำงานประกอบด้วยครูและบุคลากรของผู้ถูกร้องทั้งสี่ร่วมกันดูแลนักเรียน จัดรถพยาบาลฉุกเฉินพร้อมบุคลากร ประสาน

เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนตั้งรับและปรับเปลี่ยนสถานการณ์ตามความเหมาะสม จัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนเข้าควบคุมพื้นที่ในวันจัดการแข่งขัน และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของบริษัท [REDACTED] ร่วมตรวจบัตรเข้าร่วมงานและควบคุมสถานการณ์ตลอดการจัดการแข่งขัน เมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันฟุตบอลแต่ละวัน จะมีครูและบุคลากรของผู้ถูกร้องทั้งสี่ประจำจุดต่าง ๆ คอยดูแลความปลอดภัยให้นักเรียนขณะเดินทางกลับ

๔) สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้กำหนดวิธีการและแผนเผชิญเหตุไว้อย่างครอบคลุม ประกอบกับผู้ถูกร้องทั้งสี่ได้ประสานงานกันอย่างต่อเนื่องตลอดการจัดกิจกรรม จึงไม่พบปัญหาหรือข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรครั้งนี้

๕) ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของสถาบันทางสังคม โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หลักในการสั่งสอน อบรมนักเรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีจิตใจที่มีคุณธรรม ให้ความเคารพ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ตลอดจนปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อเป็นนักเรียนที่ดี มีคุณภาพของสังคม ดำรงตนอยู่ได้อย่างพอเพียง สามารถพึ่งตนเอง และดูแลสมาชิกในครอบครัวได้ จึงอาจมีกระบวนการขัดเกลาเพื่อให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีทัศนคติหรือค่านิยมที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ดำเนินการโดยยึดถือนโยบาย หลักการ ระเบียบ และวิธีปฏิบัติที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

• ผู้ถูกร้องที่ ๒ [REDACTED] มีหนังสือชี้แจงซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงจากการรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงข้อเท็จจริงสอดคล้องกับผู้ถูกร้องที่ ๑ และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นอกจากการแข่งขันฟุตบอล ยังมีกิจกรรมเชียร์และการแปรอักษร ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก

/เพื่อมุ่งส่ง...

[REDACTED] เป็นบริษัทเอกชนที่ประกอบธุรกิจประเภท [REDACTED]
[REDACTED] โดยให้บริการกิจกรรมด้านโฆษณา และเป็นผู้ร่วมจัดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] รวมทั้ง
สนับสนุนและดูแลสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

เพื่อมุ่งส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียน [REDACTED] ให้มีทักษะและคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรัก สัมผัสสามัคคี และหล่อหลอมให้นักเรียน [REDACTED] เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพ สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

๒) การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นเวลาเรียนในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๒.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๒ เห็นว่า การเชียร์และแปรอักษรเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน [REDACTED] ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพราะเป็นการฝึกกำลังกายและกำลังใจให้เข้มแข็งอดทน มีความรับผิดชอบต่อหมู่คณะและส่วนรวม ทั้งยังสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ “เป็นผู้นำ รักเพื่อน นับถือพี่ เคารพครู กตัญญูพ่อแม่ ดูแลน้อง สนองบุญคุณแผ่นดิน”

๒.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้บริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม นักเรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามความสมัครใจ โดยมีหน้าที่หลักและเสริม กล่าวคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ทำหน้าที่จัดเตรียมและซ่อมแซมแปรอักษร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๔ ทำหน้าที่เชียร์ แปรอักษร และกองเชียร์สำรอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ทำหน้าที่ผู้นำเชียร์ สวัสดิการ จัดเก็บ/ย้ายเพลาท สนับสนุนงานเชียร์ กองเชียร์สำรอง และจัดเตรียมอุปกรณ์เดินขบวนพาเหรด และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทำหน้าที่จัดเตรียมอฒจันทร์ สวัสดิการ ย้ายเพลาท สนับสนุนงานเชียร์และแปรอักษร

๒.๓) นอกจากหน้าที่หลักและเสริม ยังมีงานอื่น ๆ ตามความสมัครใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมชุมนุม เช่น ชุมนุมอาร์ทเทคนิคทำหน้าที่จัดเตรียมสถานที่และประดับตกแต่ง อฒจันทร์ ชุมนุมนวัตกรรมทำหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านเครื่องใช้ไฟฟ้า ชุมนุมประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ถ่ายภาพและตัดต่อคลิปวิดีโอ ชุมนุมสวนเฮลท์คลับทำหน้าที่ดูแลและแจ้งเหตุการณ์เจ็บป่วยของนักเรียน/ครูไปยังโรงพยาบาลที่ประสานไว้ เป็นต้น

๒.๔) นักเรียนสามารถลาการซ้อมเชียร์และแปรอักษรได้ รวมทั้งลาในวันเปิดและปิดงาน โดยกำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่นชดเชยในเวลาที่เหมาะสม อีกทั้งได้จัดการเรียนการสอนชดเชยตามเวลาที่ขาดหายไปสำหรับการซ้อมเชียร์และแปรอักษร

๓) มาตรการด้านความปลอดภัย หรือมาตรการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

ผู้ถูกร้องที่ ๒ กำหนดให้มีครูที่ปรึกษาคอยดูแลนักเรียนทุกจุด อีกทั้งได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน [REDACTED] สมาคมศิษย์เก่า [REDACTED] มูลนิธิ [REDACTED] ชมรมครูเก่า [REDACTED] และเครือข่ายผู้ปกครอง [REDACTED]

**๔) สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร
ในการแข่งขันฟุตบอล**

๔.๑) โดยที่กิจกรรมดังกล่าวได้รับความสนใจจนมีกระแสข่าวที่ทำให้นักเรียนอาจไม่มั่นใจในการเชียร์และแปรอักษร ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงรับฟังข้อเสนอแนะจากนักเรียน ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน จนเกิดความไว้วางใจ เชื่อมั่น และดำเนินการต่อไปด้วยดี

๔.๒) กรณีการซ้อมเชียร์และแปรอักษรทำให้นักเรียนเสียเวลาเรียนนั้น ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีแนวทางการกำหนดตารางเรียนชัดเจนให้แก่นักเรียน และหากนักเรียนขาดการซ้อมเชียร์หรือแปรอักษร จะไม่มีผลต่อคะแนน โดยจะให้ทำกิจกรรมชดเชยหรือกิจกรรมจิตอาสาทดแทน

๔.๓) กรณีการอยู่บนอัฒจันทร์เพื่อเชียร์และแปรอักษรท่ามกลางสภาพอากาศร้อนและไม่ได้ลงจากอัฒจันทร์เพื่อเข้าห้องน้ำ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้จัดอุปกรณ์ป้องกันความร้อนจากแสงอาทิตย์และถุงเก็บปัสสาวะฉุกเฉิน รวมทั้งมีนักเรียนกองเชียร์สำรอง ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน เพื่อสลับการทำหน้าที่แทนนักเรียนที่ต้องการเข้าห้องน้ำหรือมีอาการเจ็บป่วย

๔.๔) กรณีนักเรียนมีอาการเจ็บป่วย ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้สำรวจสุขภาพนักเรียนก่อนเชียร์และแปรอักษร หากมีนักเรียนเจ็บป่วยจะคัดแยกไว้และให้นั่งพัก และมีพี่สวัสดิการคอยดูแลขณะเชียร์และแปรอักษร รวมทั้งจัดเตรียมพยาบาลและรถพยาบาลไว้บริเวณด้านหลังอัฒจันทร์

๔.๕) ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีมาตรการเพื่อป้องกันโรคโควิด-๑๙ ปัญหาความแออัดของอัฒจันทร์ และฝุ่น PM 2.5 โดยให้นักเรียนที่ป่วยหยุดพัก ทั้งยังจัดอุปกรณ์เชียร์เป็นของส่วนบุคคลและไม่นำกลับมาใช้ซ้ำ จัดระยะห่างของการนั่งเชียร์และแปรอักษรไม่ให้ชิดติดกันเกินไป และจัดให้มีแพทย์แนะนำการดูแลตนเอง รวมทั้งให้แสดงสัญลักษณ์เมื่อต้องการขอความช่วยเหลือหากเกิดภาวะลมร้อน^๖

๕) ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการแข่งขันฟุตบอล
โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

๕.๑) นักเรียนควรได้รับความรู้ในเรื่องของสิทธิของตนควบคู่กับการเรียนรู้สิทธิของผู้อื่น

๕.๒) การจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรควรได้รับการชื่นชม ให้กำลังใจ และเสนอแนะการสร้างความเป็นผู้นำที่ทำงานเป็นระบบ มีการวางแผนอย่างชัดเจน มีภูมิคุ้มกันที่ดีพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

๕.๓) ให้โรงเรียน จัดกิจกรรมโดยแบ่งงานตามความถนัดและความสนใจ โดยให้นักเรียนเลือกทำหน้าที่ได้ตามความสมัครใจ พร้อมทั้งเพิ่มความชัดเจนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในทุกปีการศึกษา

/ผู้ถูกร้อง...

^๖ ภาวะลมร้อน (Heatstroke) เป็นภาวะที่เกิดจากร่างกายมีความร้อนสูงเกินไป ซึ่งมักเกิดจากการทำงานใช้แรงงาน หรือออกกำลังกายอย่างหนักในภาวะแวดล้อมที่มีอุณหภูมิสูง

● ผู้ถูกร้องที่ ๓ [REDACTED] มีหนังสือชี้แจงซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงจากการรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของผู้ถูกร้องที่ ๓ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงสอดคล้องกับผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒

๒) การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นเวลาเรียนในช่วงโมกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้ถูกร้องที่ ๓ ชี้แจงสอดคล้องกับผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒

๓) มาตรการด้านความปลอดภัย หรือมาตรการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีจุดรักษาความปลอดภัยบริเวณสนาม [REDACTED] ๒๒ จุด และมีคณะกรรมการดำเนินงานและอนุกรรมการจัดงานทำหน้าที่ประสานงาน รักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด และดูแลนักเรียนจนกว่าจะเสร็จสิ้นกิจกรรม ทั้งยังมีรถตำรวจนำขบวนและทีมจราจรวิทยุสมัครเล่นนำนักเรียนเดินทางไปยังสถานที่จัดการแข่งขันด้วย

๔) สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]

พบอุปสรรคและปัญหาเล็กน้อย อาทิ การแปรอักษรที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ก็ได้มีการพูดคุย รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้น [REDACTED] เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

๕) ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีข้อเสนอแนะสอดคล้องกับผู้ถูกร้องที่ ๒ และให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การเชียร์และแปรอักษรของโรงเรียน [REDACTED] มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ อาทิ การจัดหาอุปกรณ์ที่เบาและสะดวกต่อการใช้งาน การฝึกซ้อมเชียร์และแปรอักษรในห้องปรับอากาศหรือห้องประชุมโปร่งโล่งในที่ร่ม การใช้เวลาซ้อมน้อยลงเพื่อให้นักเรียนมีเวลาเรียนและเวลาพักผ่อนมากขึ้น

● ผู้ถูกร้องที่ ๔ [REDACTED] มีหนังสือชี้แจงซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงจากการรับฟังความเห็นจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายเชียร์และแปรอักษรของผู้ถูกร้องที่ ๔ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED]
ผู้ถูกร้องที่ ๔ ชี้แจงสอดคล้องกับผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ และให้ข้อมูล

เพิ่มเติมว่า การแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ

ด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งยังถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าโรงเรียนในเครือ จตุรมิตร โดยการเชียร์และแปรอักษรเป็นการเพิ่มสีสันและบรรยากาศของการจัดงาน

๒) การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นเวลาเรียนในช่วงกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน

๒.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้ใช้กิจกรรมเชียร์และแปรอักษรเป็นโอกาสในการ เตรียมความพร้อมเพื่อฝึกฝนนักเรียนให้มีความสามัคคี เรียนรู้ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง มีระเบียบวินัย มีความอดทน การเป็นผู้ให้ รู้จักเสียสละและแบ่งปัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาด้านจิตใจและศักยภาพ ด้านต่าง ๆ รวมถึงทักษะความเป็นผู้นำของนักเรียนในอนาคต สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้นักเรียนภาคภูมิใจใน ตนเอง ทั้งยังได้รับประสบการณ์และความทรงจำที่ไม่สามารถหาได้จากในห้องเรียน สอดคล้องกับ การศึกษาที่เรียกว่า “การเรียนรู้นอกห้องเรียน” เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

๒.๒) ทุกกิจกรรมเกิดขึ้นจากความสมัครใจของนักเรียน และผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่ได้นำกิจกรรมซ้อมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นชั่วโมงเรียนในวิชากิจกรรมชุมนุม อีกทั้งนักเรียน สามารถลาการซ้อมหรือการเชียร์และแปรอักษรได้ ทั้งในวันเปิดและปิดงาน ซึ่งจะไม่มีการประเมินผล ผ่าน-ไม่ผ่าน การซ้อม การหักคะแนน หรือการลงโทษนักเรียน และนักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ ได้ชักชวนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองด้วยแล้ว

๒.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้จัดสรรเวลาเพื่อซ้อมเชียร์และแปรอักษรโดยประสานกัน ระหว่างนักเรียนและครู รวมทั้งมีฝ่ายวิชาการร่วมให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดตารางซ้อมให้กระทบกับ ชั่วโมงเรียนของนักเรียนน้อยที่สุด โดยกำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๔ ทำหน้าที่เชียร์และ แปรอักษร ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ใช้ระยะเวลาซ้อมรวมทั้งสิ้น ๑๐ วัน และแบ่งการซ้อมของนักเรียนแต่ละระดับชั้นออกเป็นช่วงเวลาต่าง ๆ ครั้งละประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง สถานที่ซ้อมมีทั้งห้องปรับอากาศและห้องสภาพอากาศปกติ

๓) **มาตรการด้านความปลอดภัย หรือมาตรการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล**

๓.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน อาทิ การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน การระมัดระวังด้านการแสดงออก ท่าทาง และพฤติกรรมที่อาจยั่วยุ ให้เกิดการทะเลาะวิวาทหรือความรุนแรง และการประสานส่งต่อนักเรียนกรณีกระทำความผิด

๓.๒) การดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในวันจัดการ แข่งขัน ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นให้นักเรียนแต่ละคน เช่น หมวก ปกอกแขน ครีมนันแดด เสื้อกันฝน ผ้าเย็น น้ำดื่ม อาหาร ขนม ลูกอม ฯลฯ ทั้งยังมีถุงปัสสาวะแบบเจล และมีหน่วยพยาบาล/ รถพยาบาลคอยดูแลนักเรียนที่มีอาการเจ็บป่วย

๓.๓) การรักษาความปลอดภัยในวันจัดการแข่งขัน ประกอบด้วย การรับส่งนักเรียนที่ใช้บริการรถไฟฟ้าบีทีเอสเพื่อเดินทางไป-กลับระหว่างโรงเรียนกับสนาม การดูแลนักเรียนโดยครูและนักเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายรักษาความปลอดภัย มีครูประจำ ๒๒ จุด คอยดูแลความปลอดภัยทั่วพื้นที่ รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองบังคับการตำรวจ สถานีตำรวจ กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ หรือตำรวจ ๑๙๑ และตำรวจสังกัด คอยดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรตลอดเส้นทาง

๔) สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล

๔.๑) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อจัดกิจกรรม

๔.๒) ข้อจำกัดด้านการรับ-ส่งข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร ซึ่งอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน

๔.๓) ปัญหาด้านความปลอดภัย เนื่องจากอาจเกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บของนักเรียน

๔.๔) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ การใช้พลังงาน การอุปโภคและบริโภคทรัพยากรที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๔.๕) ปัญหาด้านความสัมพันธ์ เช่น ความขัดแย้งระหว่างการทำงานหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน

๔.๖) ด้วยเหตุนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๔ จึงวางแผนล่วงหน้าสำหรับการจัดสรรงบประมาณและระดมทุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ติดตามปัญหาและความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง และจัดสรรทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด โดยเฉพาะการวางแผนดูแลความปลอดภัยทุกกิจกรรมให้นักเรียน เช่น การเดินทางไปยังสถานที่จัดการแข่งขัน การกำหนดจุดพยาบาล การเตรียมอุปกรณ์ป้องกันความร้อน แสงอาทิตย์ และฝน การเตรียมอาหารและน้ำดื่มที่เพียงพอตลอดช่วงเวลากิจกรรม การดูแลให้นักเรียนเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ฯลฯ รวมถึงจัดประชุมร่วมกันในระดับต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับได้ปรึกษาหารือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับฝ่ายบริหาร และเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางออกร่วมกัน ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๔ ให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาพิจารณ์ (public hearing) เพื่อรับฟังความเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมข้างต้นและประเด็นอื่น ๆ อาทิ การแต่งกายชุดไปรเวท รองเท้านักเรียน การไว้ทรงผม

/๕) ข้อเสนอแนะ...

๕) ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการแข่งขันฟุตบอล

โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

๕.๑) ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทุ่มเทความรู้ความสามารถด้วยความสมัครใจ รวมทั้งไม่สนับสนุนพฤติกรรมที่มีลักษณะข่มขู่หรือละเมิด สิทธิมนุษยชน

๕.๒) ควรสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์ของแต่ละโรงเรียนควบคู่กับ การให้โอกาสอย่างเท่าเทียมและยุติธรรมสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร

๕.๓) ควรส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและโอกาสในการมีส่วนร่วม ตัดสินใจของทุกฝ่ายอย่างเหมาะสม โดยยอมรับความแตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคล เพื่อร่วม เสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย

๕.๔) ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพและ ความปลอดภัยด้านร่างกายและทรัพย์สินของนักเรียนและผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การจัดกิจกรรมเชียร์ และแปรอักษร หรือกิจกรรมอื่น ๆ ในการแข่งขันฟุตบอล เป็นไปด้วยความสะดวก สบายและความสนุกสนาน

๕.๕) ควรสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี เพื่อเชื่อมโยง กิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และ ความภูมิใจในการจัดการแข่งขันฟุตบอล

๒.๒.๓ การแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมทั้ง รับฟังความเห็นเจ้าหน้าที่กองมาตรฐานอาคารสถานศึกษา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลสนาม ซึ่งใช้จัดการแข่งขันฟุตบอล มายาวนาน รวมถึง การแข่งขันฟุตบอล ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

๑) ผู้ถูกร้องทั้งสี่ได้บริหารการจัดการแข่งขันและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึง สุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียน โดยได้จัดเตรียมทีมแพทย์ พยาบาล และรถพยาบาลไว้บริเวณ ส่วนกลางและหลังอัฒจันทร์ของแต่ละโรงเรียน เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีอาการเจ็บป่วยขณะเชียร์ และแปรอักษรอย่างทันท่วงที โดยจะเคลื่อนย้ายนักเรียนลงมาบริเวณด้านหน้าอัฒจันทร์ เพื่อนำตัวไป ปฐมพยาบาลเบื้องต้นหรือส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลต่อไป

๒) กรณีการต่อเติมที่นั่งบนอัฒจันทร์เพื่อจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ภาพของการแปรอักษรที่สวยงามและเป็นไปตามที่วางแผนไว้ โดยได้รับอนุญาต จากกรมพลศึกษาแล้ว ซึ่งที่นั่งดังกล่าวแข็งแรงและปลอดภัยเพียงพอ อีกทั้งไม่เคยปรากฏเหตุการณ์ ร้ายแรงหรืออันตรายที่เกิดจากการต่อเติมที่นั่งบนอัฒจันทร์ในสนาม

๓) ปัญหาด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท หรือการยั่วยุระหว่างรุ่นพี่ ซึ่งเป็นศิษย์เก่า ไม่ได้เกิดจากนักเรียนที่อยู่ระหว่างศึกษา แต่ผู้ถูกร้องทั้งสองได้ ร่วมกันกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งยังให้มีครูประจำจุดและเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากหน่วยต่าง ๆ ร่วมดูแลความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ประกอบกับมีเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่รักษา ความปลอดภัยของสนาม ████████ คอยสังเกตการณ์และดูแลความเรียบร้อยจนเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม

๔) ผู้ถูกร้องทั้งสองได้จัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้แก่ นักเรียน ซึ่งจะบรรจุในถุงที่นักเรียนแต่ละคนได้รับก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร

๕) ประเด็นการบริหารจัดการเวลาหลังเสร็จสิ้นการแข่งขันฟุตบอล ████████ สามัคคี แต่ละโรงเรียนจะทยอยเก็บเพลทและอุปกรณ์ที่ใช้เชียร์และแปรอักษร ก่อนจะแยกย้ายกันเดินทาง ออกจากสนาม ████████ ซึ่งบางโรงเรียนสามารถบริหารจัดการได้ดี ทำให้นักเรียนสามารถเดินทางกลับ ได้อย่างรวดเร็ว แต่บางโรงเรียนอาจประสบปัญหาหรือมีข้อติดขัด ทำให้นักเรียนต้องอยู่บนอัฒจันทร์ นานเกินจำเป็น จึงควรปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการเวลาร่วมกันด้วย

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กระทำหรือละเลย การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อนักเรียนโรงเรียน ████████ กรณีการจัดกิจกรรมเชียร์ และแปรอักษรในการแข่งขัน ████████ หรือไม่ อย่างไร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน

๓.๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๑ วรรคสอง และวรรคสาม บัญญัติให้รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และ ความสามารถสูงขึ้น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือ ปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พินทุและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

๓.๑.๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ และ มาตรา ๒๓^๗ บัญญัติว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและ

/สังคม...

“ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้าง องค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

มาตรา ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สังคม โดยสถานศึกษาหรือโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ซึ่งต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยต้องเน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งรวมถึงความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา

๓.๑.๓ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้การปฏิบัติต่อ เด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

๓.๑.๔ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ บัญญัติรับรองหลักการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับบริการ สาธารณสุข สิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อน และเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นนันทนาการที่เหมาะสมตามวัย และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ ซึ่งจะต้องมีแนวทางเพื่อให้เด็กมีสุขภาพพลานามัย ที่สมบูรณ์แข็งแรง และสามารถแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกอย่างสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ที่พัฒนาไปตามวัยของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ตลอดจนประกัน สิทธิในการพัฒนา การยอมรับ การคุ้มครอง และโอกาสในการมีส่วนร่วมของเด็ก

๓.๑.๕ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)^๔ กำหนดให้การกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก และ

/การดำเนิน...

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

^๔ ข้อ ๓

๑. ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

ฯลฯ

๓. รัฐภาคีจะประกันว่า สถาบัน การบริการ และการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดูแล หรือการคุ้มครองเด็กนั้น จะเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจ โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย สุขภาพ และในเรื่องจำนวนและความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

ข้อ ๒๗

๑. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการ พัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก

ข้อ ๒๙

รัฐภาคีตกลงว่า การศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่

ก) การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กให้เต็ม ศักยภาพของเด็กแต่ละคน

การดำเนินการใดที่เกี่ยวกับการดูแลเด็กจะเป็นไปตามมาตรฐาน โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย สุขภาพ จำนวนและความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ รวมถึงประกันว่าการศึกษาของเด็กจะมุ่งไปสู่การพัฒนา บุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการเคารพต่อ สิทธิมนุษยชน อีกทั้งเด็กมีสิทธิพักและมีเวลาพักผ่อน เข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทางสันตนาการ ที่เหมาะสมตามวัย และมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการอยู่รอด ด้านการพัฒนา ด้านการปกป้องคุ้มครอง และด้านการมีส่วนร่วม

๓.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ว่า

๓.๒.๑ การแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] จัดขึ้นครั้งแรกในปี [REDACTED] มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของนักเรียนและครู แต่ละโรงเรียนจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ เดิมมีกำหนด จัดการแข่งขันต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี จนกระทั่งเมื่อปี [REDACTED] ได้เปลี่ยนเป็นจัดงานทุก ๒ ปี แต่อาจมี บางปีที่เว้นว่างการจัดการแข่งขันเนื่องด้วยเหตุการณ์สำคัญของประเทศ^๔

สำหรับกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรถือเป็นสีสันของงานและความภาคภูมิใจ ของ [REDACTED] ทั้งยังเป็นประเพณีที่ถ่ายทอดและสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิด ความรักและความสามัคคีของนักเรียน ครู และศิษย์เก่า [REDACTED] ช่วยพัฒนาทักษะ และความสามารถเฉพาะด้านของนักเรียน และฝึกฝนความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ทั้งยังทำให้นักเรียน ได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้องทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน

๓.๒.๒ การแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] ครั้งที่ ๓๐ จัดขึ้นระหว่างวันที่ [REDACTED] โดยมีผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นเจ้าภาพ และมีคณะกรรมการจัดการ แข่งขัน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการของ [REDACTED] และคณะอนุกรรมการ ๒๑ ฝ่าย ซึ่งมีคณะครูและบุคลากรของผู้ถูกร้องทั้งสิ้นเป็นผู้รับผิดชอบและดูแล การจัดงานให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย อาทิ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายพิธีการ ฝ่ายจัดการแข่งขัน ฝ่ายหารายได้ /และสิทธิ...

ข) การพัฒนาความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสริมภาพขั้นพื้นฐานและต่อหลักการที่วางไว้ในกฎบัตร สหประชาชาติ

ข้อ ๓๑

๑. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีการพักและเวลาพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทางสันตนาการ ที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

๒. รัฐภาคีจะเคารพและส่งเสริมสิทธิของเด็ก ที่จะเข้ามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทางวัฒนธรรมและศิลปะ และ จะสนับสนุนการใช้โอกาสที่เหมาะสมเท่าเทียมกัน สำหรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ สันตนาการ และการพักผ่อน หย่อนใจ

^๔ ตัวอย่างปีที่งดการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] เช่น ปี [REDACTED] เกิดเหตุการณ์วันวิปโยค ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้จัดการแข่งขันได้เพียงวันเดียวและไม่มีการแข่งขันเลย ช่วงปี ๒๕๑๘-๒๕๒๐ ซึ่งเป็นห้วงเวลาที่ภาวะการเมืองไทย ไร้เสถียรภาพ ปี ๒๕๕๔ เกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัยครั้งใหญ่ ช่วงปี ๒๕๖๓-๒๕๖๕ เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด ๒๐๑๙ เป็นต้น

และสิทธิประโยชน์ ฝ่ายสถานที่และพัสดุ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายพยาบาล ฝ่ายถ่ายทอดทางโทรทัศน์ ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ รวมทั้งฝ่ายเชียร์และแปรอักษร

๓.๒.๓ กรณีการนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นวิชากิจกรรมชุมนุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ได้ดำเนินการโดยบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวิชากิจกรรมชุมนุม นักเรียนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่สนใจได้หลากหลาย แต่ในเบื้องต้นได้กำหนดให้มีนักเรียนที่ทำหน้าที่เชียร์และแปรอักษรบนอัฒจันทร์ โรงเรียนละ ๑,๒๕๐ คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒-๔ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖ จะทำหน้าที่เป็นพีเลียงและคอยสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จะช่วยสนับสนุนงานอื่น ๆ เช่น การจัดเตรียมหรือซ่อมเพลทที่ใช้แปรอักษร การอาสาสมัครเป็นนักเรียนกลุ่มสำรองเพื่อสับเปลี่ยนการทำหน้าที่เชียร์และแปรอักษรบนอัฒจันทร์ เป็นต้น โดยนักเรียนสามารถลาการซ้อมหรือการเชียร์และแปรอักษรได้ ซึ่งผู้ถูกร้องทั้งสามจะให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าวทำกิจกรรมอื่นชดเชยในเวลาที่เหมาะสม ประกอบกับได้จัดการเรียนการสอนชดเชยให้แก่นักเรียนตามเวลาที่ขาดหายไป

ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่ได้นำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาปรับเป็นวิชากิจกรรมชุมนุม แต่ได้บริหารจัดการเวลาและแบ่งหน้าที่ของนักเรียนแต่ละระดับชั้นเช่นเดียวกัน โดยกำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๔ ทำหน้าที่เชียร์และแปรอักษร ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ทำหน้าที่เป็นพีเลียง นักเรียนสามารถลาการซ้อมหรือการเชียร์และแปรอักษรได้เช่นกัน ซึ่งจะไม่มีการประเมินผล ผ่าน-ไม่ผ่าน การซ้อม การหักคะแนน หรือการลงโทษนักเรียน

นอกจากนี้ นักเรียนและครูของแต่ละโรงเรียนจะร่วมกันการจัดสรรเวลาเพื่อซ้อมเชียร์และแปรอักษร โดยนักเรียนจะเป็นผู้ออกแบบและกำหนดตารางการซ้อมเชียร์และแปรอักษร และฝ่ายวิชาการจะร่วมให้ความเห็น เพื่อให้กระทบกับชั่วโมงเรียนให้น้อยที่สุด ทั้งยังกำหนดให้นักเรียนที่มีปัญหาด้านสุขภาพไม่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

๓.๒.๔ กรณีการจัดให้มีมาตรการด้านความปลอดภัย มาตรการด้านสุขภาพและสุขอนามัยของนักเรียน และมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสี่ได้บริหารจัดการแข่งขันและจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของนักเรียน โดยจัดเตรียมทีมแพทย์ พยาบาล และรถพยาบาลไว้เพียงพอ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีอาการเจ็บป่วย อีกทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้แก่นักเรียน อาทิ หมวก ปลอกแขน ครีมนกันแดด ยาดม น้ำดื่ม อาหาร ขนม ซึ่งบรรจุอยู่ในถุงที่นักเรียนแต่ละคนได้รับก่อนเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้มีพีเลียงประจำแถวคอยดูแลนักเรียนทั้งฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของอัฒจันทร์ โดยให้ใช้ LINE OpenChat ร่วมกับการแสดงสัญลักษณ์หรือสัญญาณมือ เพื่อแจ้งเหตุและขอความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

ส่วนการต่อเติมที่นั่งบนอัฒจันทร์ ผู้ถูกร้องทั้งสี่ดำเนินการโดยได้รับอนุญาตจากกรมพลศึกษาแล้ว ซึ่งที่นั่งมีความแข็งแรงและปลอดภัยเพียงพอ และได้เตรียมพื้นที่สำหรับเคลื่อนย้าย

/นักเรียนลง...

นักเรียนลงมาปฐมพยาบาลเบื้องต้นหรือส่งตัวไปรักษาต่อที่โรงพยาบาล ทั้งนี้ ไม่เคยปรากฏเหตุการณ์ ร้ายแรงหรืออันตรายที่เกิดจากการต่อเติมที่นั่งดังกล่าว

ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย หรือข้อปฏิบัติร่วม สำหรับนักเรียนปัจจุบัน ศิษย์เก่า และบุคคลภายนอกที่เข้าร่วมงาน เพื่อกำหนด ขั้นตอนและพื้นที่ดูแลความเรียบร้อยร่วมกัน อีกทั้งให้มีการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียน การรายงานตัวและการปฏิบัติหน้าที่ประจำจุดรักษาความปลอดภัยของแต่ละโรงเรียน การให้มี เจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยต่าง ๆ ร่วมดูแลความปลอดภัย การดูแลนักเรียนให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ หลังเสร็จสิ้นการแข่งขัน ซึ่งจะมีการตรวจสอบรายชื่อและนำนักเรียนเดินทางกลับโรงเรียน เพื่อให้ ผู้ปกครองเดินทางมารับนักเรียนที่โรงเรียนพร้อมกัน

๓.๓ กรณีตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่ต้องพิจารณาแยกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๓.๓.๑ ประเด็นที่ ๑ การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาประกอบการพิจารณา และประเมินผลการศึกษาในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่

๑) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สถานศึกษา หรือโรงเรียนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งรวมถึง ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ขณะที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้วิชากิจกรรมชุมนุมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน^{๑๐} โดยเป็น กิจกรรมนักเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกันและรู้จักแก้ปัญหา โดยต้องจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ของผู้เรียน ส่วนการประเมินกิจกรรมชุมนุมเป็นการตรวจสอบความสามารถและพัฒนาการด้านต่าง ๆ /ด้วยวิธี...

^{๑๐} กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและ สร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ฯลฯ

ฯลฯ

๒. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ ตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย

๒.๑ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

๒.๒ กิจกรรมชุมนุม ชมรม

ด้วยวิธีการที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริง กำหนดผลการประเมินเป็น “ผ่าน” และ “ไม่ผ่าน” ผู้เรียนต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยควรกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียน และให้มีแนวทางแก้ไขกรณีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ โดยให้เป็นหน้าที่ของครูหรือผู้รับผิดชอบกิจกรรมนั้น ๆ ที่จะต้องซ่อมเสริมโดยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจนครบตามเวลาที่ขาดหรือปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม แล้วจึงประเมินให้ผ่านกิจกรรมเพื่อบันทึกในระเบียบแสดงผลการเรียนต่อไป^{๑๑}

๒) พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่ได้นำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรไปปรับเป็นชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการประเมินผลการศึกษาของนักเรียน ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ได้นำการเชียร์และแปรอักษรไปปรับเป็นชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรายวิชากิจกรรมชุมนุม โดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของวิชากิจกรรมชุมนุมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีภาวะความเป็นผู้นำ และมีพัฒนาการที่แข็งแกร่งสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ประกอบกับการดำเนินการข้างต้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการประเมินผลการศึกษา นักเรียนสามารถลาเชียร์และแปรอักษรได้ทั้งในระหว่างการซ้อมและในวันจัดการแข่งขัน โดยให้ทำกิจกรรมอื่นชดเชยในเวลาที่เหมาะสม และนักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมอื่น ๆ ได้ตามความสมัครใจ ส่วนนักเรียนที่มีอาการเจ็บป่วยหรือมีปัญหาด้านสุขภาพไม่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องทั้งสี่ยังได้บริหารจัดการซ้อมเชียร์และแปรอักษรผ่านการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดสรรตารางเวลาซ้อมเชียร์และแปรอักษร โดยมีฝ่ายวิชาการของแต่ละโรงเรียนร่วมให้ความเห็นเพื่อให้กระทบกับการเรียนน้อยที่สุด ในชั้นนี้จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสี่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๓.๒ ประเด็นที่ ๒ การจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล

มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่

๑) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ให้ความสำคัญกับหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก สิทธิในการมีส่วนร่วม สิทธิในการพัฒนา สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข สิทธิในการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการเล่น และสิทธิในการพักผ่อน

๒) ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งสี่ได้จัดให้มีมาตรการด้านความปลอดภัย มาตรการด้านสุขภาพ สุขอนามัย และมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อปฏิบัติร่วมของ
/ทั้งสี่...

^{๑๑} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๓). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เพื่อดูแลความปลอดภัยให้นักเรียน [redacted] อย่างเหมาะสมตลอดระยะเวลาจัดการแข่งขัน ผ่านการประชุมหารือ และประสานงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ทั้งฝ่ายครูและฝ่ายนักเรียน ประกอบกับได้ประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ บุคคล และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนมีอาการเจ็บป่วย ได้รับอันตราย หรือประสบเหตุร้ายแรงใด ๆ อีกทั้งมีมาตรการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่อาจเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะการจัดอุปกรณ์ป้องกันแสงอาทิตย์หรือความร้อน และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นอย่างเพียงพอ การจัดเตรียมทีมแพทย์และพยาบาลเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที การจัดให้มีนักเรียนกลุ่มสำรองไว้คอยสับเปลี่ยนการทำหน้าที่เชียร์และแปรอักษรบนอัฒจันทร์แทนนักเรียนที่ต้องการเข้าห้องน้ำ และการดูแลนักเรียนให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ รวมถึงการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียน อาทิ การแจกถุงปัสสาวะแบบเจล การใช้ LINE OpenChat เพื่อใช้สื่อสารกันระหว่างนักเรียนกับพี่เลี้ยงประจำแถว ทั้งยังให้ความสำคัญกับบทบาทของนักเรียนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษร รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันฟุตบอล [redacted] โดยมีผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ๒๑ ฝ่าย บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาคีเครือข่ายของโรงเรียน [redacted] และภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

๓) พิจารณาแล้วเห็นว่า จากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่า

ผู้ถูกร้องทั้งสี่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นนี้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [redacted]

นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ประกอบกับจะมีการจัดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง^{๑๒} ดังนั้น เพื่อให้นักเรียนของผู้ถูกร้องทั้งสี่ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้รับการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิทางการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการประกันว่าเด็กทุกคนจะได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ จึงเห็นควรให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องทั้งสี่เพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๗ จึงมีมติดังนี้

/๔.๑ ประเด็น...

^{๑๒} การแข่งขันฟุตบอล [redacted]

มีกำหนดจัดขึ้นในปี [redacted]

โดยมีผู้ถูกร้องที่ ๓

๔.๑ ประเด็นที่ ๑ การนำกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรมาประกอบการพิจารณาและประเมินผลการศึกษาในช่วงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ยังไม่อาจรับฟังได้ว่าการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๒ ประเด็นที่ ๒ การจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] ยังไม่อาจรับฟังได้ว่าการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องทั้งสี่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ให้ผู้ถูกร้องทั้งสี่จัดเตรียมเวชภัณฑ์และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่าง ๆ ให้เพียงพอ อาทิ อุปกรณ์ป้องกันฝน ถุงเก็บปัสสาวะฉุกเฉินหรือถุงเก็บปัสสาวะแบบเจล เพื่อดูแลอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรอย่างทั่วถึง

๔.๒.๒ ให้ผู้ถูกร้องทั้งสี่ร่วมกันถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอล [REDACTED] เพื่อรับทราบสภาพปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่าง ๆ สำหรับใช้กำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาหรือแนวปฏิบัติร่วมกันที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการบริหารจัดการหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมเพื่อไม่ให้นักเรียนต้องใช้เวลาอยู่บนอัฒจันทร์ นานเกินจำเป็น การเพิ่มเวลาพัก และการกำหนดมาตรการหมุนเวียนสลับเปลี่ยนนักเรียนที่ทำหน้าที่เชียร์และแปรอักษรบนอัฒจันทร์

๔.๒.๓ ให้ผู้ถูกร้องทั้งสี่จัดให้มีกระบวนการรับฟังความเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเชียร์และแปรอักษรให้มากยิ่งขึ้น อาทิ การจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และต้องให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเด็กอย่างเหมาะสมตามอายุและวุฒิภาวะของเด็กด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลิกสี

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

